

การศึกษาเปรียบเทียบการรำแก้บน ที่วัดโสธรวรารามวรวิหาร ศาลพระพรหมเอราวัณ
และศาลพระกาฬ



นางสาวสร้อยญา บำรุงสวัสดิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN : 974-639-129-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE COMPARATIVE STUDY OF WORSHIP DANCES AT THE SOTHON TEMPLE ,
THE PRA PROM SHRINE AND THE PRA KAN SHRINE

MISS SARUNYA BUMRUNGSAWAT

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Thai Dance

Department of Dance

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1997

ISBN : 974-639-129-1


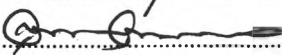
สร้อยญา บำรุงสวัสดิ์ : การศึกษาเปรียบเทียบการรำแก้บน ที่วัดโสธรวรารามวรวิหาร ศาลพระพรหมเอราวัณและศาลพระกาฬ (THE COMPARATIVE STUDY OF WORSHIP DANCES AT THE SOTHON TEMPLE, THE PRA PROM SHRINE AND THE PRA KAN SHRINE) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 256 หน้า. ISBN 974-639-129-1.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาเปรียบเทียบการรำแก้บน ที่วัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา ศาลพระพรหมเอราวัณ จังหวัดกรุงเทพมหานคร และศาลพระกาฬจังหวัดลพบุรี ในด้านองค์ประกอบ รูปแบบแสดง กระบวนท่ารำและการปรับเปลี่ยนท่ารำในปัจจุบัน วิจัยใช้การค้นคว้าตำรา เอกสาร จากการสังเกตการณ์ การศึกษาจากวิดีโอที่บันทึกการแสดง จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่บริหารจัดการสถานที่ เจ้าของคณะละครแก้บนและผู้แสดงโดยตรง

ผลการวิจัยพบว่า การแสดงแก้บนทั้งสามแห่ง นิยมรำชุดเบ็ดเตล็ด ได้แก่ เทพบันเทิง กฤดาภินิหาร ดาวดึงส์ สีนวล พุทธานุภาพ และเชษฐาวิญญู ผู้วิจัยเลือกสามเพลงแรกเป็นการณ้ศึกษา เพราะใช้รำเป็นประจำมากที่สุดทั้งสามแห่ง องค์ประกอบการแสดงของทั้งสามแห่ง มีลักษณะใกล้เคียงกัน คือมีเวทีสำหรับการแสดงเฉพาะ จุผู้แสดงประมาณ 7-10 คน เครื่องแต่งกายแต่งแบบย่นเครื่อง ใช้วัสดุอุปกรณ์คุณภาพต่ำ เพราะคำนึงถึงเศรษฐกิจมากกว่าความประณีตสวยงาม เครื่องดนตรีหลัก คือ ระนาดเอก รองลงมาคือ ฉิ่งและตะโพน การแสดงทั้งสามแห่ง ไหว้ครูแบบง่ายๆ คือ ผู้แสดงยกมือไหว้ 1 ครั้งก่อนการแสดง และเมื่อรำเสร็จ ในครั้งหนึ่งๆ ซึ่งถือว่าการเสร็จขั้นตอนในการแก้บนครั้งนั้น การรำ เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานของกรมศิลปากร พบว่ามีลักษณะร่วมกันอย่างเด่นชัด คือ ดัดทอนท่ารำ ไม่เรียงลำดับของท่า ใช้ท่ารำซ้ำกัน มีการโยกตัวตามจังหวะในทำรำนั้นๆ ส่วนคุณภาพของท่ารำในการตั้งวง จีบ ประเท้า กระดกเท้า การใช้ลำตัว ไม่ได้มาตรฐานตามแบบกรมศิลปากร เนื่องจากผู้แสดงไม่ตั้งใจรำ ไม่ควบคุมและเกร็งอวัยวะส่วนต่างๆ ตลอดทั้งเพลง ทั้งนี้เพราะผู้แสดงขาดความรู้ทางนาฏศิลป์ ไม่มีครูมาตรฐาน เหนื่อยล้าเพราะรำทั้งวันและต้องรำให้ได้มากรอบเพื่อรายได้

ผลงานวิจัยนี้ ทำให้เข้าใจ การรำแก้บน ตลอดจนแนวทางในการปรับปรุง ให้มีมาตรฐานระดับขึ้น โดยการประสานศิลปะกับธุรกิจเข้าด้วยกัน เพื่อมีนาฏศิลป์ที่ดีไว้รับใช้สังคมอย่างถูกต้อง

ภาควิชา นาฏยศิลป์
สาขาวิชา นาฏยศิลป์ไทย
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิสิต 
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา 
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C780147 : MAJOR THAI DANCE
KEY WORD:

COMPARATIVE STUDY / WORSHIP DANCES

SARUNYA BUMRUNGSAWAT : THE COMPARATIVE STUDY OF
WORSHIP DANCES AT THE SOTHON TEMPLE, THE PRA PROM SHRINE
AND THE PRA KAN SHRINE

THESIS ADVISOR : ASSO.PROF. SURAPONE VIRULRAK, Ph.D. 256 pp.

ISBN : 974-639-129-1

This thesis is a comparative study of worship dances at Wat Sothon in Chachoengsao, Pra Prom Shrine in Bangkok, Prakan Shrine in Lopburi. This is to find out about performance elements, styles, dance pattern and adaptation. The research is based upon documents, observation, interviewing, troupe owners, dancers, and organizers.

The research finds that dances of the three places are similar. They are Tepbantoeng, Kridapinihan, Daowadung, Sinuan, Puttanupap, and Choenkwan. The first three dances are the case studies because they are danced mostly and constantly at all places. Their performance elements are similar. They perform on special assigned stage that can be danced by 7-10 people. Costumes are drawn from traditional theatre costume with economic purpose rather than the aesthetics. Basic musical instruments are Ranad Ek, Ching and Tapone. Dancers begin and end one round of dance with one Wai or holding hands in lotus shape to pay respect to their teachers and divine spirits. Their dances when comparing with the standard of the national theatre are poor. They reduce the number of dance gestures. Their gestures are not placed in proper order. They repeat their gestures and sway their bodies constantly instead of performing proper gestures. They do not comply with the aesthetic standard of Thai classical dance because they do not pay attention to the dance techniques throughout each dance piece. This comes from the fact that they neither lack good knowledge nor good quality teacher. They are also tired of dancing repeatedly for the whole day in order to make as much money as they can.

The thesis gives an insight into worship dances including the way in which they can be developed for a better standard in relationship to the business. So there will be good dancers to serve society in a proper way.

ภาควิชา..... นฤยศิลป์.....

สาขาวิชา..... นฤยศิลป์ไทย.....

ปีการศึกษา..... 2540.....

ลายมือชื่อนิติต..... 

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... 

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล วิรุฬห์รักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาได้กรุณาให้คำแนะนำและช่วยเหลือมา ตั้งแต่ต้น อาจารย์จรรมนง แสงวิเชียร ประธานกรรมการ อาจารย์มาลินี อาชาบุทการ และ อาจารย์สมรัตน์ ทองแท้ ที่กรุณาช่วยตรวจสอบให้ข้อคิดเห็นในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสาวณิต วิงวอน อาจารย์กนกพร วิงวอน ที่กรุณาช่วยตรวจสอบดูแล และช่วยเหลือในการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ อาจารย์จันทก กิตติสกล อาจารย์ปัทมธร พัคฆกุล ที่ให้ความช่วยเหลือในส่วนการทำต้นฉบับ และช่วยวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

และขอขอบพระคุณ นาฏยศิลป์ทุกท่าน ตลอดจนผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และผู้มีพระคุณอื่นใดที่ได้เื้อยนาม ผู้ซึ่งมีส่วนช่วยเหลืองานวิจัยครั้งนี้ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ด้านนาฏยศิลป์สืบต่อไป

สรัญญา บำรุงสวัสดิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
- ขอบเขตของการวิจัย	4
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
- กำจำกัดความ	5
2 ประวัติสถานที่และคณะละครแก้บน	7
- ประวัติวัดโสธรวรารามวรวิหาร	7
- ประวัติพระพรหม	9
- ประวัติศาลพระกาฬ	12
- ความสำคัญของสถานที่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีละครแก้บน	14
- คณะละครแก้บนที่วัดโสธรวรารามวรวิหาร	17
- คณะละครแก้บนที่ศาลพระพรหม โรมแรมเอราวัน	19
- คณะละครแก้บนที่ศาลพระกาฬ ลพบุรี	20
3 องค์ประกอบของรำแก้บนทั้ง 3 แห่ง	21
- สถานที่แสดง	22
- เวลาในการแสดง	23
- เพลงที่ใช้แสดง	25
- เครื่องดนตรีประกอบการแสดง	28
- เครื่องแต่งกาย	30

	หน้า
- ผู้แสดง	31
- อัตราค่าจ้าง	33
- ลำดับขั้นตอนในการแสดงแก้บน	37
4 ธุรกิจรำแก้บน	41
- การบริหารงาน	41
- รายได้ผู้แสดง	44
- ส่วนแบ่งสำหรับเจ้าหน้าที่	45
- สมุดลงเวลาคิวละคร	48
- มูลเหตุของการเลือกอาชีพรำแก้บน	53
- จุดมุ่งหมายในการรำ	53
5 ตารางเปรียบเทียบกระบวนการทำรำทั้ง 3 แห่ง	54
- เปรียบเทียบกระบวนการทำรำเพลงเทพบันเทิง	55
- เปรียบเทียบกระบวนการทำรำเพลงกฤดาภินิหาร	98
- เปรียบเทียบกระบวนการทำรำเพลงดาวดิ่งสี่	142
6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	232
- สรุปผลการวิจัย	232
- ข้อเสนอแนะ	237
รายการอ้างอิง	238
ภาคผนวก ก	241
ภาคผนวก ข	245
ประวัติผู้วิจัย	256

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
ที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหลวงพ่อโสธร.....	8
บริเวณด้านนอกที่ประดิษฐานพระพุทธรูป.....	9
ศาลพระพรหมโรงแรมเอราวัณ.....	11
บริเวณภายในศาลพระกาฬ.....	13
ทำรำเพลงเทพบันเทิงของกรมศิลปากร.....	93
ทำรำเพลงเทพบันเทิงของคณะสุขศิลป์บรรเทิง.....	93
ทำรำเพลงเทพบันเทิงของกรมศิลปากร.....	94
ทำรำเพลงเทพบันเทิงของคณะดำรงนาฏศิลป์.....	95
ทำรำเพลงเทพบันเทิงของกรมศิลปากร.....	96
ทำรำเพลงเทพบันเทิงของคณะดำรงนาฏศิลป์.....	97
ทำรำเพลงกฤดาภินิหารของกรมศิลปากร.....	138
ทำรำเพลงกฤดาภินิหารของคณะดำรงนาฏศิลป์.....	139
ทำรำเพลงกฤดาภินิหารของกรมศิลปากร.....	140
ทำรำเพลงกฤดาภินิหารของคณะประจวบเจริญศิลป์.....	141
ทำรำเพลงดาวดึงส์ของกรมศิลปากร.....	229
ทำรำเพลงดาวดึงส์ของคณะประจวบเจริญศิลป์.....	229
ทำรำเพลงดาวดึงส์ของกรมศิลปากร.....	230
ทำรำเพลงดาวดึงส์ของคณะดำรงนาฏศิลป์.....	231